

Dnešní Ukrajina

Dnešní Ukrajina je jednou z největších postsocialistických zemí východní Evropy. Moderní ukrajinský stát zaujímá rozlohu 603 700 km², čímž se dostává na první příčku před takovými evropskými státy jako jsou Francie, Švédsko nebo Polsko. Délka suchozemských hranic je 6500 km. Ukrajina hraničí s Polskem, Slovenskem, Maďarskem, Rumunskem, Moldávií, Ruskem a Běloruskem. Délka země od východu na západ je 1316 km, ze severu na jih 893 km.

Ukrajina je administrativně rozdělena na 24 oblastí a Autonomní republiku Krym. Dvě města – Kyjev a Sevastopol mají status republiky. Hlavním městem Ukrajiny je Kyjev.

Podle výsledků sčítání lidu, které proběhlo v roce 2001, žije na Ukrajině 48 457 000 obyvatel. Většinu z nich tvoří Ukrajinci (77,8%) a Rusové (17,3%). Na Ukrajině žijí též Bělorusové, Moldavané, Krymští Tataři, Bulhaři, Maďaři, Rumuni, Poláci, Židé, Arméni, Řekové, Němci a Gruzíni.

Stejně jako většina vyspělých zemí, se i Ukrajina potýká s přirozeným úbytkem obyvatelstva.

V dnešní době Ukrajinci dominují již ve všech oblastech země, dokonce i v nejuvýchodnější Doněcké, Luhanské a Dněpropetrovské oblasti, které byly tradičně považovány za ruskojazyčné.

Z etnického pohledu je nejpestřejší Autonomní republika Krym, kterou obývá více než 125 národů a národností.

Základy státního zřízení, práva a povinnosti občanů jsou zakotveny v ústavě, která byla schválena Vrchní radou Ukrajiny (ukrajinským parlamentem) dne 29. června 1996. Ústava mimo jiné zaručuje ukrajinštině pozici jediného úředního jazyka. Za mateřský jazyk považuje ukrajinštinu 68% obyvatelstva.

Z hlediska náboženského vyznání převažují na Ukrajině pravoslavní a řečtí katolíci.

Dvě třetiny obyvatel žijí ve městech.

Nejvyšším státním představitelem je prezident, který jmenuje vládu – Kabinet ministrů Ukrajiny a také ústřední a místní orgány výkonné moci. Nejvyšším orgánem zákonodárné moci je Vrchní rada neboli ukrajinský parlament. Funkci prezidenta vykonává v současné době Viktor Juščenko, kterému v roce 2009 končí první funkční období. Významnou, nejen politickou událostí byla takzvaná Oranžová revoluce, která proběhla na podzim roku 2004. Revoluce, která si jako cíl vytyčila odstranění staré silně zkorumpované vlády v čele s tehdejším prezidentským kandidátem Viktorem Janukovyčem a která vynesla k moci prezidenta Juščenka, získala světový věhlas. Po slibných začátcích ale nová politická scéna opět zabředla do osobních sporů a situace je čím dál méně přehledná. Od roku 2005 již proběhlo několik parlamentních voleb, ale politická stabilita je v nedohlednu. Funkci předsedy vlády v současné době zastává Julie Tymošenková.

Mezi nejvýznamnější ukrajinské politické strany patří Naše Ukrajina Viktora Juščenka, Blok Julie Tymošenkové, zkráceně BJUT, nejsilnější Strana regionů Viktora Janukovyče, Socialistická strana a Komunistická strana.

Nejvyšším ukrajinským soudním orgánem je Vrchní soud.

Malý státní znak tvoří zlatý trojzubec na modrém [poli](#), velký státní znak nebyl dosud schválen. Ukrajinskou státní vlajku tvoří dva stejně široké vodorovné pruhy. Horní pruh má modrou barvu, spodní pruh je žlutý.

Státní hymnou Ukrajiny je píseň „Šče ne vmerla Ukrajina“ (Ukrajina ještě nezemřela). Text písně napsal P. Čubynskyj a hudbu složil M. Verbyckyj.

Hlavní ukrajinskou vodní tepnou je řeka Dněpr, která je třetí nejdelší v Evropě (po Volze a Dunaji). Dněpr pramení v Rusku na Valdajské vysočině. Většina jeho toku (984 km) se však nachází na ukrajinském území. Do mohutné řeky ústí 32 000 přítoků. Dněpr rozděluje Ukrajinu na pravobřežní a levobřežní část. Toto rozdělení je významné zejména z hlediska historie. Název řeky je skytského původu. Sami Slované svou řeku kdysi s láskou nazvali Slavutou. S tímto názvem se lze dnes setkat především v poezii.

K největším ukrajinským řekám patří také Jižní Bug (806 km), Psel (717 km), Dněstr (705 km), Siverský Donec (672 km), Horyň (659 km), Desna (591 km). Nejvodnatější řekou je Dunaj, který tvoří hranici s Rumunskem a jeho délka na ukrajinském území činí 174 km.

Na jihu je Ukrajina omývána Černým a Azovským mořem. Do většího z nich, Černého moře, ústí Dněpr, Dunaj, Jižní Bug a Dněstr. Nejteplejší je díky své hloubce (80-120 m) severní část Černého moře.

K nejdůležitějším ukrajinským přístavům patří Oděsa, Cherson, Jalta, Kerč a Illičivsk, odkud pravidelně vyplouvá loď do bulharské Varny.

Na západě Ukrajiny, na území Zakarpatské, Ivano-Frankovské a Černovecké oblasti se rozkládají nejvyšší ukrajinské hory – Karpaty. Jedná se pouze o část mohutného Karpatského oblouku, jehož délka na ukrajinském území činí přibližně 270 km a šířka 110 km. Nejvyšší horou Ukrajiny je Hoverla (2061 m).

V Karpatech se nachází jedna z vodních perel Ukrajiny – Siněvirské jezero, které je napájeno průzračnými horskými řekami. Říká se mu také Modré oko. V čisté vodě jezera žije mnoho vzácných druhů ryb.

Na jihu Ukrajiny, na Krymském poloostrově, se nad moře zdvihají skalnaté Krymské hory s nejvyšším vrcholem Roman Koš (1545 m).

Na západní Ukrajině a na severozápadě, na území takzvaného Polesí, převládají lesy, které jinak tvoří 14% celkové rozlohy státu. Zbytek území pokrývají stepi a lesostepi.

Podnebí je mírné kontinentální, na jižním pobřeží Krymského poloostrova subtropické.

Přirozené bohatství ukrajinské flóry a fauny se snaží zachránit přes 10 přírodních rezervací. Jedna z největších, Askanija Nova, se nachází ve stepích na jihu země.

Hlubiny ukrajinské země skrývají mnoho užitečných nerostů. Najdeme zde ložiska uhlí, železné, hliníkové, niklové a manganové rudy, uranu, grafitu, soli kamenné, síry nebo kaolinu.

V oblasti průmyslu převládá těžební průmysl, barevná i nebarevná metalurgie, těžký a lehký strojírenský průmysl a potravinářství.

Nejnovější výzkumy prokázaly, že území západního černomořského pobřeží nabízí nejlepší geofyzikální podmínky pro rozvoj civilizace. Na ukrajinském území, zejména v Podněproví a Podněstroví, se rozkládají unikátní černozemě. Jejich šířka dosahuje 500 km. Jedna třetina světových černozemí se nachází právě zde. Úrodná půda a klimatické podmínky tradičně přejí rozvoji zemědělství. Na Ukrajině se pěstuje zejména obilí a krmné plodiny, brambory, cukrová řepa a slunečnice. Úspěšně se rozvíjí také živočišná výroba.

Ukrajina obchoduje přibližně se 180 státy světa, nejaktivněji s Ruskem, Běloruskem, Turkmenistánem, Čínou, Německem a Tureckem.

Největšími ukrajinskými městy jsou Kyjev, Charkov, Dněpropetrovsk, Doněck, Oděsa, Záporoží, Lvov a Kryvyj Rih.

Ukrajínština, jazyk Ukrajinců

O ukrajínštině se říká, že je ze všech slovanských jazyků nejkrásnější. Polský slavista J. S. Bandtkie vzdal chválu ukrajinským dumkám, dumám a žalozpěvům. Je známo, jak zaníceně se vyjádřil o ukrajinských lidových písních N. V. Gogol.

Ukrajínština (spolu s ruštinou a běloruštinou) patří k východní skupině slovanských jazyků, čeština k západní. Každý z těchto jazyků se vyznačuje specifickými jevy v hláskosloví, morfologii, skladbě a také v slovní zásobě a frazeologii.

Nicméně ukrajinština a čeština mají hodně společných rysů. Je to hrtanová frikativa [h] - *grim* - *hrom*, neměkčící [e] – *день* - *den*, vokativní tvar - *мамо* - *mámo*, imperativní tvar 1. os. pl. - *будьмо* - *bud'me*, koncovka -*ovi* v dativu podstatných jmen mužského rodu životných – *синови* - *synovi*, alternace finály základu před koncovkou -i, -e v dativu a lokálu substantiv ženského rodu: *k/c*: *рука/руці* - *ruka/ruce*, *h/z*: *нога/нозі* - *noha/noze*. *ch/s/š*: *муха/мусі* - *moucha/mouše* aj.

Státní znak Ukrajiny – trojzubec

Každý národ má své znaky a symboly. Národním symbolem Ukrajinců je trojzubec, který je znám již od pradávných časů. Trojzubec byl objeven už na kamenné přezce, která pochází z doby tripolské kultury (5.-3. tis. př.n.l.). Na počátku našeho letopočtu byl trojzubec znakem bosporských císařů a krymských chánů. V době slovanských kmenových svazů byl taktéž znakem jejich náčelníků.

Dávné mýty spojují trojzubec se jmény Kyje, Ščeka a Choryva, legendárních zakladatelů Kyjeva, pro něž se tento znak stal božím znamením. Obzvlášť veliké popularity se trojzubec dočkal v období Kyjevské Rusi, což potvrzují nesčetné archeologické nálezy. Znak se tehdy objevoval nejen na stránkách rukopisů, ale také na věcech běžné denní potřeby (nádobí, obkladech, špercích) a na stěnách kyjevských chrámů. Zvláštního významu nabyl trojzubec jako symbol moci na knížecích pečetích a mincích ražených za Vladimíra Svjatoslavoviče a jeho nástupců. V muzejních numizmatických sbírkách jsou schraňovány stříbrné mince, které mají z jedné strany vyražen portrét knížete, z druhé strany je trojzubec a nápis, který zní: "Vladimír na stolci a toto je jeho stříbro".

Znak se takto rozšířil do všech knížectví Kyjevské Rusi. Jelikož knížecí dynastie měly široké příbuzenské vztahy s evropskými dvory, byl trojzubec znám i ve Francii za časů tamního panování Anny Jaroslavny, dcery Jaroslava Moudrého, ve Švédsku a jiných zemích.

Vysoce ceněný symbol vždy lákal vědce k rozluštění jeho původního významu. Z mnoha desítek teorií si pozornost zaslouhují ty, které v trojzubci spatřují holubici Ducha Svatého, symbol trojjednosti a trojrozměrnosti světa (v křesťanství jde o jednotu Boha Otce, Syna a Ducha Svatého). Jiné teorie interpretují trojzubec jako symbol tří přírodních živlů – větru, vody a země. Záhadný znak může také znázorňovat byzantský či skytský monogram,

vojenský symbol, bohorodičku Orantu s rukama zvednutými vzhůru, sokola, vránu, sekuru nebo rybářské náčiní, symbol vlády v ruce Poseidona.

Po rozpadu Kyjevské Rusi se trojzubec začal používat především na západoukrajinských zemích. Tři věže na tehdejších pečetích Lvova jsou trojzubci nápadně podobné.

Jako symbol vlády byl trojzubec znovu vzkříšen ve dvacátých letech minulého století. Když Centrální rada vyhlásila Národní republiku, stal se trojzubec jejím znakem. Autorem znaku byl Vasyl Kryčevskij.

Trojzubec nezanikl ani po spojení Ukrajinské národní republiky se Západoukrajinskou národní republikou. Znak dále figuroval na státních bankovkách, poštovních známkách a praporech vojenského námořnictva. Tuto symboliku hojně využívaly také politické organizace na západní Ukrajině ve 20. – 40. letech minulého století. Poté, co na Ukrajině zvítězila sovětská moc, byl trojzubec na celém území přísně zakázán.

Ale hned s počátkem duchovního a kulturního obrození ukrajinského národa byl obnoven i trojzubec. 19. února schválila Vrchní rada Ukrajiny nový malý státní znak - zlatý trojzubec na modrém poli. Tímto aktem byla potvrzena návaznost na dávné tradice ukrajinského národa.

Vlajka a hymna

Neméně důležitým ukrajinským symbolem je modrožlutý prapor, který byl uznán za státní vlajku nově vzniklé Ukrajiny a schválen Vrchní radou dne 28. ledna 1992.

Tradice praporů je velmi stará. První z nich se objevily ve starověké Číně již ve 12. století př. n.l.

První prapory slovanských kmenů měly velmi svébytný vzhled. Na žerd' byl uchycen trs trávy nebo koňské zíně, později kus pestré tkaniny. Obyvatelé Kyjevské Rusi nazývali tento předmět „čolkou“. S názvem „čolka“ se setkáme v mnoha tehdejších pramenech, zvláště ve „Slově o pluku Igorově“. O něco později se začaly objevovat prapory jednotlivých knížectví, avšak jednotný prapor Kyjevská Rus neměla.

Údaje historiků mluví o tom, že pod žlutomodrou korouhví poprvé bojovala vojska Lvovské země v bitvě u Grünwaldu roku 1410. Prapor měl tehdy podobu žlutého lva na modrém pozadí.

Kombinace žluté a modré barvy na ukrajinských praporech není náhodná. Tyto barvy mají symbolizovat přírodní scenérie, na jejichž pozadí se odehrává každodenní život Ukrajinců. Prapory symbolizují zlaté lány žita, pšenice a slunečnic, modř nebe a řek. Žlutá a modrá barva se vždy vyjímalily mezi ostatními už v nejstarších písemných pramenech, dominují na výzdobě nádherných kyjevských chrámů i v ústní lidové slovesnosti. Čas tuto tradici nezničil, ba naopak ještě posílil.

Nyní několik základních faktů. Pod žlutomodrými prapory bojovalo během osvobozené války v letech 1648-1654 mnoho kozáckých pluků, ačkoli původní kozácký prapor měl malinovou barvu. To se týká také nejslavnější kozácké pevnosti Záporožské Seči. Žlutomodré jsou, například, také osobní standarty hejtmána Petra Kalnyševského (18. století).

Žlutá a modrá byly součástí mnoha erbů zámožných kozáků a významných ukrajinských rodů, erbů měst a gubernií, řemeslných cechů.

Tyto barvy byly rozšířeny nejen na východní, ale také na západní Ukrajině. Například na konci 18. století darovala habsburská dynastie žlutomodrý prapor mukačevské diecézi (dnešní Zakarpatská oblast) a shodou okolností tentýž obdrželi i věřící prešovské diecéze (dnešní Slovensko).

Ještě většího rozšíření a popularity se barvy dočkaly v 19. a 20. století. Tehdy náležely ukrajinským sportovně-osvětovým organizacím Sokol a Sič. Díky těmto spolkům se začala uctívat výročí narození a smrti Tarase Ševčenka nejen na západních zemích, ale na celém území Ruského impéria.

Žlutomodrý prapor se stal jedním ze státních symbolů Ukrajinské národní republiky. Během staletí se vyvíjelo i umístění barev. Zlatá barva zaujala horní pozici a modrá dolní. Toto zobrazení navazovalo na rozvržení erbů se zlatým trojzubcem na modrém pozadí. Avšak na počátku dvacátého století se vlajka ustálila do dnešní podoby.

Za sovětské éry byla vlajka zakázána, ale ihned po prohlášení ukrajinské nezávislosti znovu vzkříšena.

Symbolem ukrajinského státu je také hymna „Šče ne vmerla Ukrajina“ (Ještě nezemřela Ukrajina). Tvorba národních hymen má starobylou tradici. Pro každé historické období jsou příznačné jiné výtvořky.

Oblíbenými písněmi ukrajinských kozáků byly „Zasvit vstaly kozačeňky“, „Oj na hori, tam ženci žnut“, „Numo, chlopci do zbroji“.

Slova dnešní ukrajinské hymny napsal ve druhé polovině 19. století známý národopisec Pavlo Čubynskij a jeho slova posléze zhudebnil skladatel Mychajlo Verbyckij. Píseň rázem získala obrovskou popularitu, kterou neztratila dodnes. Díky tomu byla také přijata za státní hymnu.

Střípky z historie Ukrajiny

Území dnešní Ukrajiny je osídleno už od pradávných časů, přesněji od počátku doby kamenné. To znamená, že první lidé se na tomto území objevili přibližně před 300 tisíci lety. Během následujících dlouhých tisíciletí byli původní obyvatelé (neandertálci a poté kromaňonci) nuceni přizpůsobit se proměnlivému klimatu, zdokonalit své umění lovu a sběru plodin. Začaly se objevovat první náznaky umění.

V době mezolitu (12. – 6. tisíciletí př. n. l.) obyvatelé východoevropských stepí vyrobili první hliněnou nádobu, ochočili divokou zvěř, zdokonalili své zbraně a nářadí.

Pro dobu neolitu je charakteristický rozvoj pečení chleba a chovu dobytka. V období eneolitu (4.-3. tisíciletí př. n. l.) se objevuje první kov – měď. Nejvyspělejší tehdejší kulturou, objevenou archeology, byla patrně tripolská kultura, která byla zpočátku spojována s okolím řeky Dněstr a územím pod Karpatami, později také s Podněprovím. Podle názoru vědců má tato kultura své kořeny na Balkáně a v zemích starověkého východu.

Doba bronzová (3. - počátek 1. tis. př.n.l.) v evropské historii proslula především sléváním tvrdých kovů, prvními výrobky z nich a rozvojem nových řemesel.

Na životě východních Slovanů se podepsal také kulturní vliv skytských kmenů, které se na území východní Evropy vyskytovaly v 7. století př.n.l.

Ve třetím a druhém století př.n.l. se na území dnešní Ukrajiny úspěšně rozvíjela převorská a zarubiněcká kultura. Tyto kultury se staly etnickým základem západních a východních Slovanů. V dávných písemných pramenech z počátku 1. tisíciletí n.l. se antičtí autoři (Plinius starší, Herodotos, Ptolomeus, Tacitus a jiní) zmiňují o Venedech a Sklavinech, kteří byli již přímými etnickými předky východních, západních a jižních Slovanů.

Byzantský letopisec a císař Mauricius v 6. století píše o jedinečném způsobu života a povahových rysech Antů a Sklavinů. Zamýšlí se nad tím, proč jsou tyto kmeny svobodné a nedostanou se pod cizí nadvládu, tím spíše na vlastním území. Pozornost autora upoutala jejich vytrvalost, vlídnost, s jakou se chovají nejen k hostům, ale i k zajatcům, a také manželská věrnost.

V průběhu 6. – 7. století došlo k rozpadu praslovanského společenství. V důsledku těchto změn začaly na území východní Evropy vznikat kmenové svazy. Ty se v 9. století spojily a vytvořily staroruský stát – takzvanou Kyjevskou Rus. Až do 12. století si Kyjevská Rus udržovala pozici jedné z nejmohutnějších říší v tehdejší Evropě. Život východních Slovanů je detailně popsán ve staroruských letopisech. Tyto prameny mimo jiné uvádějí, že historické jádro této mohutné říše, střední Podněproví, bylo osídleno kmenem Polanů. Zde byl přelomu 5. a 6. století také založen Kyjev, hlavní město východoslovanských zemí.

Na východ od Polanů žili Severjané, Radimiči a Vjatiči. Na západ, v lesích kolem řeky Pripjat' žili Drevljané a Dregoviči. Západní okrajové země pod Karpatami osídlili Charváti a Doudlebové, území kolem Dněstru a Dunaje obývali Tiverci a Uliči. K severním kmenům patřili Poločané a Novgorodští Slované.

Každý z těchto kmenů byl něčím charakteristický, měl vlastní materiální a duchovní kulturu, specifické jazykové rysy.

Dlužno zmínit, že genetický svazek s předchozími generacemi je příčinou existence pěti antropologických typů u současných Ukrajinců – středoukrajinského, polesko-volyňského, karpatského, nižně-dněprovského a desňanského.

K další etapě rozvoje staroukrajinské národnosti došlo ve 12. – 13. století, za podmínek narůstající feudální rozdrobenosti Kyjevské Rusi. Přesto si Kyjev a střední Podněproví uchovaly svou roli centra i v následujících staletích.

Ve staroruské době se v letopisných pramenech poprvé objevuje název „Ukrajina“. V úryvku z Ipatského letopisu, který pojednává o smrti perejaslavského knížete Vladimíra Gleboviče stojí: „po něm Ukrajina hodně zapláče“.

Již dlouhou dobu se vedou spory o původ názvu „Ukrajina“. Podle různých teorií mohlo jít o pohraniční území (kraj), rodný kraj, kus země oddělený od celku. Po důkladných výzkumech došli ukrajinští jazykovědci k hypotéze, že nejpravděpodobnějším původním významem slova je „území, které náleží kmeni“. Po rozpadu Rusi se slovo Ukrajina stalo synonymem slova knížectví. V tomto významu se slovo „Ukrajina“ objevuje i v textech letopisů, protože kromě perejaslavské existovaly také Ukrajina haličská, volyňská, černigovská, kyjevská a jiné. V 17. století slovo „Ukrajina“ označovalo země nad Dněprem, později území dnešní východní Ukrajiny, tzv. Slobodu, a po vytvoření ukrajinského státu všechna území osídlená Ukrajinci.

Vpád mongolsko-tatarských nájezdníků na Kyjevskou Rus v roce 1240 se negativně podepsal na rozvoji všech ukrajinských zemí. Feudálně rozdrobené Kyjevské Rusi zmítající se ve složitých politických sporech tak hordy z východu uštedřily poslední ránu. Na pozadí těchto událostí došlo na západě ke vzniku mocného Haličsko – volyňského knížectví, které prošlo bouřlivým rozvojem ve 12. a 13. století. Někteří vědci považují tento státní útvar za první projev ukrajinské státnosti.

Ve 14. a 15. století bylo formování staroukrajinského etnika již prakticky dokončeno. Ve 40. letech 14. století se území dnešní Ukrajiny dostalo pod nadvládu Litevského velkoknížectví, největšího státního útvaru v tehdejší Evropě. Vztah Litevců k místnímu slovanskému etniku byl velmi tolerantní. Staroruská šlechta získala vysoké funkce u knížecího dvora a staroruský jazyk se stal úřední řečí. Litevci přijali také místní kulturní a náboženské tradice.

Ke konci 14. století, v souvislosti s posílením svazku mezi Litvou a Polskem, vzrostlo nebezpečí, že privilegované postavení staroukrajinského etnika bude omezeno. I přes odpor staroukrajinské a litevské šlechty došlo v roce 1569 k podpisu Lublinské unie, která zahrнула všechny ukrajinské země do jednoho státního útvaru nazvaného Řeč pospolitá (kalk z latinského slova res publica) pod vedením Polska. Změny na sebe nenechaly dlouho čekat. Všechny vrstvy obyvatelstva ukrajinských zemí začaly být utlačovány, rolníci byli uvrhnuti do nevolnictví a místní šlechta byla polonizována.

To vyvolávalo čím dál větší nespokojenost obyvatelstva. Část nevolníků proto utíkala od svých pánů daleko na východ, osidlovala stepní oblasti Podněproví a zakládala zde nové osady. Tito lidé sami sebe nazývali kozáky. Tohoto názvu se zpočátku užívalo pouze pro označení svobodných lidí z různých společenských vrstev, kteří se živili řemesly a pouze v případě ohrožení brali do rukou zbraň a bojovali proti nepříteli. Avšak od počátku 16. století začali být kozáci dobře organizovanou vojenskou silou, podporovanou ukrajinskými magnáty.

Starosta města Kaněva Dmytro Vyšneveckyj (Bajda) založil na dněperském ostrově Malá Chortyca pevnost jako opěrný bod proti nájezdníkům a soustředil zde kozácké oddíly. Takto vznikla legendární Záporožská Seč, ve které fungovala samospráva a platily na tehdejší dobu velmi demokratické předpisy.

Známý ukrajinský etnograf Dmytro Javornyckyj při charakteristice kozáků velmi obdivuje jejich mužnost a vytrvalost, neustálou připravenost k zápasu s životními zkouškami,

spartánského ducha, rytířskou odvahu a čestnost. Jenom silní tělem i duší mohli úspěšně absolvovat dlouhý přijímací proces, který trval déle než 7 let, složit sliby a stát se řadovými kozáky. Kozáci neměli rodiny, žili na Seči ve stavu neustálé pohotovosti. Nejvyšším orgánem Seče byla rada, která si volila vojenskou radu starších (tzv. staršinu).

Kromě kozáků na Seči působilo na ukrajinských zemích ještě tzv. registrované kozáctvo, které podléhalo polskému velení a mělo sloužit jako ochrana proti tureckým a tatarským nájezdníkům. Toto vojsko nebylo tak početné, ale zato legitimní a privilegované.

Povstání kozáků proti polské nadvládě pod vedením Bohdana Chmelnického se rozhořelo v roce 1648. Po počátečních úspěších se však kozáci dostali do bezvýchodné situace a byli nuceni hledat spojence. Pozornost Chmelnického se obrátila k rodící se velmoci – carskému Rusku. Dohoda o připojení Ukrajiny k Rusku se zachováním plné autonomie, která vešla do dějin jako Perejaslavská, byla podepsána roku 1654. Po smrti Chmelnického však ruští carové odmítli akceptovat podmínky dohody a autonomie byla postupně likvidována.

Při výzkumu fenoménu, jakým byli ukrajínští kozáci, se vědci shodli na názoru, že právě kozácká povstání byla prvním projevem existence samostatného ukrajinského národa a právě kozáci se stali základním elementem rodícího se národního uvědomění. Od dob kozáckých povstání lze také hovořit o ukrajinské národnosti v dnešním slova smyslu. Kozáci byli tou mohutnou a rozhodující silou, která pod vedením hejtmanů Bohdana Chmelnického, Ivana Mazepy a mnoha dalších bojovala za svobodu, samosprávu a celistvost ukrajinského státu.

Duchovní a kulturní rozvoj na Ukrajině v 16. a 17. století byl neoddelitelnou součástí celoevropského procesu. Renesance a později baroko dostaly na ukrajinských zemích svou jedinečnou podobu. V tomto období došlo k rozvoji staroukrajinského literárního jazyka, literatura oplývala bohatstvím žánrů a stylů. Rozvíjely se rovněž malířství a architektura.

Značného rozvoje dosáhlo vzdělání, hlavně všeobecné. Různá bratrstva zakládala školy a tiskárny. V Kyjevě bylo založeno kolegium, které se stalo základním kamenem vysokého školství ve východní Evropě. Kolegiu byl později přidělen status akademie, která dnes, na počest svého zakladatele Petra Mohyly, nese název Kyjevo-Mohyljanská.

Poslední třetina 17. století v ukrajinské historii nese příznačný název Ruiny. Tehdy se část ukrajinských zemí dostala pod nadvládu Polska, část pod Rusko. Hranicí se stala řeka Dněpr. V historiografii se ustálily názvy Levobřeží (země pod ruskou nadvládou) a Pravobřeží (země pod polskou nadvládou). Během 18. století provedly ruské úřady postupnou likvidaci ukrajinské samosprávy. Roku 1775 byla na příkaz ruské carevny Kateřiny II. zbořena Záporožská Seč. Část záporožských kozáků se usídlila v povodí Dunaje, jiní našli svůj nový domov na Kubáni (východní Černomoří, dnešní Rusko).

Ve 2. polovině 18. století proběhla na ukrajinských zemích vlna povstání nevolníků (tzv. hajdamáků) proti polské šlechtě. Hajdamáci neměli stanoveny žádné vyšší cíle, jednalo se spíše o akt msty za trpěná příkoří.

18. století se v historii ukrajinské kultury vyznačuje rozvojem barokního umění a literatury, dalším zvýšením úrovně vzdělání, hlavně na Levobřeží.

Politika carského ruského impéria 19. století byla založena na principu tzv. samoděržaví, což znamená, že car měl absolutní moc nad svými poddanými, kterým vládnul prostřednictvím říšské byrokracie. V Rusku vznikly tajné spolky, jejichž cílem bylo svrhnout samoděržaví, ale všechny snahy byly neúspěšné a vůdcové končili většinou před popravčí četou.

Území západní Ukrajiny, Halič a Bukovina, se po trojím dělení Polska (1772 – 1795) dostaly pod nadvládu rakouského Habsburského impéria.

Na počátku 19. století se do popředí začala dostávat inteligence, díky které začalo vzrůstat národní uvědomění, zvýšil se zájem o národní historii a folklor. Knihy se začaly tisknout v novém ukrajinském literárním jazyce, který byl založen na živé národní mluvě, nikoli na literární tradici církevní slovanštiny. Za první knihu vydanou v tomto jazyce je považována Eneida Ivana Kotlarevského (1798). Na světovou úroveň vyzdvihl ukrajinský literární jazyk národní básník Taras Ševčenko (1814-1861)

V roce 1834 byla v Kyjevě založena univerzita.

Roku 1861 bylo v ruské části Ukrajiny zrušeno nevolnictví (v rakouské části se tak stalo již v roce 1781). Ačkoli materiální situace rolníků zůstala nadále velmi neutěšená, provedené reformy měly přesto pozitivní vliv na sociální rozvoj ukrajinského obyvatelstva.

Ukrajinci v rakouské monarchii měli v důsledku tamních reforem daleko větší prostor pro svůj rozvoj než Ukrajinci v Rusku.

Rusko v 19. století zaujímal krajně nepřátelský postoj vůči všemu ukrajinskému, zvláště pak jazyku. O tom svědčí několik následujících faktů.

Roku 1847 byl doslova rozprášen Cyrilometodějský spolek, jehož cílem byla přeměna společnosti podle moderních demokratických zásad a kulturní rozvoj všech slovanských národů.

V roce 1863 vyšel tzv. Valujevský oběžník, který zakazoval vydávat publikace v ukrajinštině. V téže době se rozšířil výrok, že „ukrajinština nikdy nebyla, není a nemůže být.“ Ukrajinci byli nazváni Malorusy.

Ještě vážnější důsledky měl Emský dekret z roku 1876. Ten zakázal vydávat ukrajinské knihy, noviny, pořádat v ukrajinštině výstavy nebo vést školní výuku. Ze školních knihoven mizela literatura, mnoho významných osobností bylo vyhnáno. Ukrajinská kultura tehdy prošla těžkými zkouškami.

Obzvlášť dynamická byla ukrajinská historie ve 20. století. První světová válka byla pro ukrajinský národ strastiplným obdobím, avšak nadcházející století připravilo Ukrajincům sérii mnohem tvrdších ran.

Na počátku roku 1917 proběhla v Rusku tzv. Únorová revoluce, která svrhla carský režim. Moc na Ukrajině se ocitla v rukou Centrální rady, v jejímž čele stál Mychajlo Hruševskij. Ačkoli se tento orgán těšil úctě a důvěře, postrádal jakékoli zkušenosti s reálným řízením státu. Po Velké říjnové socialistické revoluci (listopad 1917) vláda na Ukrajině přešla do rukou bolševiků. Ukrajina se ocitla ve víru složité občanské války. Bolševické Rusko

uznalo pouze komunistickou ukrajinskou vládu a v prosinci 1922 se větší část Ukrajiny, jakožto Ukrajinská sovětská socialistická republika (USSR), stala součástí Sovětského svazu. Západní Ukrajina byla rozdělena mezi Polsko, Rumunsko a Československo.

Na počátku dvacátých let, v období tzv. válečného komunizmu, panoval na Ukrajině hlad a chaos, kterému učinila přítrž teprve takzvaná nová ekonomická politika (NEP), zavedená sovětskou vládou v roce 1921 za účelem zklidnění situace a nastartování hospodářského rozvoje.

Díky této nové strategii došlo k vylepšení situace ukrajinského národa, jeho kulturnímu povznesení, postupnému zavádění ukrajinštiny do všech oblastí života, rozvoji vzdělání a literatury.

Hlavním vědeckým centrem se stala Ukrajinská akademie věd, kde tehdy pracovalo mnoho světově proslulých učenců, mezi nimi např. Mychajlo Hruševskij, Volodymyr Vernadskij, Kost'antyn Voblyj, Dmytro Hrave, Dmytro Bahalij.

Na Ukrajině byl zahájen proces industrializace, začaly se plnit plány první pětiletky.

Po nástupu Stalina k moci došlo ke znovuobnovení politiky teroru. Byla zahájena bezhlavá kolektivizace zemědělství. Léta 1932 - 1933 byly obdobím strašlivého hladomoru, úmyslně vyvolaného stalinskou vládou. Podle různých odhadů mu za oběť padlo 4 – 7 milionů lidských životů. Tato genocida byla po celá léta sovětskými představiteli zamlčována, k nápravě došlo až ke konci 80. let.

Ve 30. letech propukl teror, nemající v tehdejší světové době. Stalinistickým masovým čistkám padlo za oběť mnoho ukrajinských spisovatelů, vědců a kulturních představitelů. Ukrajinská akademie věd utrpěla nenahraditelné ztráty. Represe trvaly do roku 1938 a dotkly se všech vrstev ukrajinského obyvatelstva, komunistickou stranu nevyjímaje. Poté, co byl ochromen veškerý skutečný i domnělý odpor, byla zahájena totální rusifikace.

V roce 1939 podepsal Stalin s Hitlerem pakt o neútočení, na jehož základě Sovětský svaz přepadl Polsko a obsadil západoukrajinské země. Příchod sovětských vojsk přinesl na západní Ukrajinu teror namířený zejména proti inteligenci a duchovenstvu. Masové represe byly přerušeny druhou světovou válkou. 22. června 1941 nacistické Německo neočekávaně přepadlo Sovětský Svaz. Zanedlouho byla Němci obsazena celá Ukrajina. K úplnému osvobození došlo v říjnu roku 1944. Během války působily v zemi ilegální organizace Ukrajinské povstalecké armády (UPA) a oddíly sovětských partyzánů.

Po válce byla zahájena obnova válkou zdevastované země. V roce 1945 se USSR stala jedním ze 47 zakládajících členů OSN.

Ale v zemi nadále panoval stalinismus a situace se začala opět komplikovat. V roce 1946 došlo k dalšímu hladomoru a následující tři roky byly opět dobou čistek a represí.

Po Stalinově smrti jeho nástupce Nikita Chruščov odsoudil kult osobnosti. Ve společnosti nastaly změny. Byla obnovena konstruktivní politika, ekonomika začala opět růst a došlo i k jistému obnovení kulturního života.

Při příležitosti 300. výročí sjednocení Ukrajiny s Ruskem byl USSR, jako gesto „přátelství národů“, darován Krym.

Ačkoli P. Šešest, první sekretář Ukrajinské komunistické strany v letech 1963 – 1973, formálně přál rozvoji ukrajinského jazyka a kultury, v USSR došlo ke zintenzivnění politiky totální rusifikace. Z paměti obyvatel byla mazána jakákoli zmínka o historičnosti ukrajinského národa. Kdo měl jiný názor, byl vystaven represím.

Tyto podmínky byly živnou půdou pro vznik opozice. Od 50. do 80. let na Ukrajině sílila disidentská hnutí, vedená převážně intelektuální elitou národa. Tato hnutí prosazovala myšlenky nezávislosti Ukrajiny, záchrany a rozvoje národa, dodržování lidských práv a svobod. Disidenti byli od začátku pronásledováni a vystavováni represím. K těm docházelo především v 70. letech.

Ačkoli v 70. letech slavila na Ukrajině úspěchy industrializace a ukrajinský průmysl zaujímal v rámci SSSR ty nejvyšší příčky, zemědělství čím dál více upadalo. V 80. letech došlo k celkovému ekonomickému pádu, který byl ještě umocněn vyčerpávající válkou v Afghánistánu a následky Černobylské havárie, největší jaderné katastrofy v historii lidstva. Sovětský svaz stále více dokazoval, že již není schopen své existence.

V roce 1985, po nástupu Michaila Gorbačova na politickou scénu, byl ohlášen proces perestrojky (přestavby), spočívající v liberalizaci komunistického režimu. Tento proces se dotkl i Ukrajiny a umožnil vznik opozičních stran, spolků a neformálních sdružení.

16. července 1990 Vrchní rada USSR schválila Deklaraci o státní suverenitě Ukrajiny. Po zhroucení komunistického puče v Moskvě byla Ukrajina dne 24.8.1991 prohlášena nezávislou republikou a v prosinci se konalo referendum. V něm se 90% obyvatel vyslovilo pro úplnou nezávislost Ukrajiny. Prvním ukrajinským prezidentem se stal Leonid Kravčuk.

Během prvního roku existence uznalo Ukrajinu 104 zemí světa. V lednu 1992 byly novým ukrajinským parlamentem schváleny státní vlajka a hymna, v únoru pak malý znak.

Ekonomika mladého státu se v prvních letech potýkala se značnými potížemi. Téměř ihned po vyhlášení nezávislosti nastalo období krize. Neexistovala stabilní měna a zakrátko se na Ukrajině kvůli inflaci platilo v miliónech.

Ve druhých prezidentských volbách roku 1994 zvítězil Leonid Kučma. Díky provedení reformy byla přemožena inflace a zavedena vlastní měna – ukrajinská hřivna. Byly zahájeny reformy ve všech oblastech a privatizace podniků. Ta však probíhala mnohdy podivnými způsoby a vyznačovala se mafiánskými praktikami. Období bezhlavé privatizace je někdy také nazýváno dobou divokého kapitalismu.

Ukrajina podnikla důležité kroky také na mezinárodním poli. V současné době na Ukrajině působí 61 diplomatických představitelů různých států. Ukrajina podepsala více než 1600 oboustranných mezinárodních dohod a více než 200 vícestranných dohod.

V roce 1995 Ukrajina podepsala Pakt o stabilitě v Evropě a stala se členem Rady Evropy. V roce 1997 byla podepsána Charta o zvláštních vztazích mezi Ukrajinou a NATO. Téhož roku měla Ukrajina tu čest předsedat Valnému shromáždění OSN. V 90. letech se ukrajinská vojska účastnila mezinárodních misí po celém světě.

Ačkoli na přelomu tisíciletí došlo k zásadnímu zlepšení ukrajinské ekonomiky ve všech směrech, politická scéna byla nadále postížena korupcí. Skutečnou vládu v zemi mělo několik zámožných podnikatelů, tzv. oligarchů, kteří během podivné privatizace v 90. letech přišli k pohádkovému bohatství.

Způsob vedení země se čím dál více vzdaloval demokratickým principům, zakotveným v ústavě. O tom svědčí například vražda opozičního novináře Georgije Gongadzeho v roce 2000. Napojení oligarchů na centrální vládu a prezidenta Kučmu bylo více než zřejmé.

Šancí na změnu měly být prezidentské volby v roce 2004. Prezidentský kandidát Viktor Janukovyč byl zastáncem pokračování starého systému. Jeho soupeř Viktor Juščenko naopak sliboval rozsáhlé demokratické změny. Janukovyč vyhrál díky falšování výsledků, z čímž se Juščenko nehodlal smířit a vyzval k boji celý ukrajinský národ. Propukla takzvaná Oranžová revoluce. Lidé si v mrazivých dnech a nocích vymohli na náměstích Juščenkovo vítězství a v únoru 2005 byla jmenována nová vláda. Po slibných začátcích však nová politická scéna opět zabředla do osobních sporů a situace je čím dál míň přehledná. Od roku 2005 proběhlo již několik parlamentních voleb, ale politická stabilita je stále v nedohlednu.

Ukrajina však za necelých 20 let své existence přesto dokázala, že má předpoklady v budoucnosti zaujmout rovnocenné místo mezi evropskými státy. Nehledě na politickou situaci, dochází v zemi k neobyčejnému kulturnímu rozkvětu. Spisovatelé, umělci, hudebníci, nejrůznější zájmové spolky se těší plné svobodě. Vzniká hodnotná moderní ukrajinská literatura. S Oranžovou revolucí byly odstraněny zbytky cenzury, díky čemuž mohou především mladí umělci tvořit co chtějí a jak chtějí a po staletích útisku tak dokazovat světu, že ukrajinský národ má potenciál a je třeba s ním do budoucna počítat.